

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 18. 9. 2019, sp. zn. Tpjn 300/2019, ECLI:CZ:NS:2019:TPJN.300.2019.1

Číslo: 1/2019

Právní věta:

I. Trestní oznámení jako úkon podle trestního řádu činěný ještě před zahájením trestního řízení (§ 158 odst. 1, 2 tr. ř.) může být, a to bez ohledu na jeho formu ve smyslu § 59 odst. 1 tr. ř., důkazním prostředkem toliko ke zjištění poznatků o předmětu důkazu (tj. v tom smyslu důkazem), jen ohledně samotných okolností, za nichž bylo toto oznámení podáno, např. kdy, kde, kdo, s kým, ohledně čeho je učinil apod. Trestní oznámení důkazním prostředkem (důkazem) naopak být nemůže ohledně skutečností v něm tvrzených (tj. ohledně vlastního obsahu tohoto oznámení), které je třeba dokazovat postupy výslovně stanovenými v hlavě páté trestního řádu (obdobně též rozhodnutí uveřejněné pod č. [46/1993](#) Sb. rozh. tr.).

Pouze ve výjimečných případech může být trestní oznámení důkazním prostředkem (důkazem) i z hlediska jeho vlastního obsahu, a to např. v rámci trestního řízení vedeného pro trestný čin spáchaný podáním trestního oznámení (trestný čin krivého obvinění podle § 345 tr. zákoníku apod.).

II. Při provádění důkazu trestním oznámením se v řízení před soudem postupuje podle § 213 odst. 1 nebo odst. 2 tr. ř. Ustanovení § 211 odst. 6 tr. ř. se na provádění důkazu protokolem o podání trestního oznámení, sepsaným policejním orgánem nebo státním zástupcem podle § 158 odst. 2 tr. ř., neužije, neboť tento protokol nesplňuje náležitosti úředního záznamu o podání vysvětlení ve smyslu § 158 odst. 6, 8 tr. ř. Je-li trestní oznámení přijímáno až poté, co již byly v dané věci zahájeny úkony trestního řízení (§ 158 odst. 3 tr. ř.), je třeba při provedení tohoto úkonu postupovat podle § 158 odst. 6 tr. ř. a s osobou oznamovatele sepsat úřední záznam o podání vysvětlení, popř. ji vyslechnout jako svědka podle § 158 odst. 9 tr. ř., nikoli podle § 158 odst. 2 tr. ř.

III. Jsou-li oznamovatelem k podanému trestnímu oznámení připojeny jako přílohy listiny a věcné důkazy (např. u trestních oznámení správců daně daňová přiznání a související listiny, zejména zprávy či protokoly o daňových kontrolách), lze jimi v trestním řízení provést důkaz podle § 213 tr. ř.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 18.09.2019

Spisová značka: Tpjn 300/2019

Číslo rozhodnutí: 1

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Stanovisko

Hesla: Důkaz, Trestní oznámení

Předpisy: § 158 odst. 1 tr. ř.

§ 158 odst. 2 tr. ř.
§ 158 odst. 6 tr. ř.
§ 158 odst. 8 tr. ř.
§ 213 odst. 1 tr. ř.
§ 213 odst. 2 tr. ř.
§ 59 odst. 1 tr. ř.
§ 59 odst. 4 tr. ř.
§ 89 odst. 2 tr. ř.

Druh: Stanoviska

Sbírkový text rozhodnutí:

NEJVYŠŠÍ SOUD
TRESTNÍ KOLEGIUM

sp. zn. Tpjn 300/2019

S T A N O V I S K O
trestního kolegia Nejvyššího soudu
ze dne 18. 9. 2019

k otázce, zda a v jakém rozsahu je v trestním řízení jako důkaz (důkazní prostředek) použitelné trestní oznámení učiněné ústně do protokolu, písemnou formou nebo jiným způsobem předpokládaným v ustanovení § 59 odst. 1 tr. ř.

I. Trestní oznámení jako úkon podle trestního řádu činěný ještě před zahájením trestního řízení (§ 158 odst. 1, 2 tr. ř.) může být, a to bez ohledu na jeho formu ve smyslu § 59 odst. 1 tr. ř., důkazním prostředkem toliko ke zjištění poznatků o předmětu důkazu (tj. v tom smyslu důkazem), jen ohledně samotných okolností, za nichž bylo toto oznámení podáno, např. kdy, kde, kdo, s kým, ohledně čeho je učinil apod. Trestní oznámení důkazním prostředkem (důkazem) naopak být nemůže ohledně skutečností v něm tvrzených (tj. ohledně vlastního obsahu tohoto oznámení), které je třeba dokazovat postupy výslovně stanovenými v hlavě páté trestního řádu (obdobně též rozhodnutí uveřejněné pod č. 46/1993 Sb. rozh. tr.).

Pouze ve výjimečných případech může být trestní oznámení důkazním prostředkem (důkazem) i z hlediska jeho vlastního obsahu, a to např. v rámci trestního řízení vedeného pro trestný čin spáchaný podáním trestního oznámení (trestný čin křivého obvinění podle § 345 tr. zákoníku apod.).

II. Při provádění důkazu trestním oznámením se v řízení před soudem postupuje podle § 213 odst. 1 nebo odst. 2 tr. ř. Ustanovení § 211 odst. 6 tr. ř. se na provádění důkazu protokolem o podání trestního oznámení, sepsaným policejním orgánem nebo státním zástupcem podle § 158 odst. 2 tr. ř., neužije, neboť tento protokol nesplňuje náležitosti úředního záznamu o podání vysvětlení ve smyslu § 158 odst. 6, 8 tr. ř.

Je-li trestní oznámení přijímáno až poté, co již byly v dané věci zahájeny úkony trestního řízení (§ 158 odst. 3 tr. ř.), je třeba při provedení tohoto úkonu postupovat podle § 158 odst. 6 tr. ř. a s osobou oznamovatele sepsat úřední záznam o podání vysvětlení, popř. ji vyslechnout jako svědka podle § 158 odst. 9 tr. ř., nikoli podle § 158 odst. 2 tr. ř.

III. Jsou-li oznamovatelem k podanému trestnímu oznámení připojeny jako přílohy listiny a věcné důkazy (např. u trestních oznámení správců daně daňová přiznání a související listiny, zejména zprávy či protokoly o daňových kontrolách), lze jimi v trestním řízení provést důkaz podle § 213 tr. ř.

O d ů v o d n ě n í :

1. Předseda trestního kolegia Nejvyššího soudu podle § 21 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudech a soudcích“), a podle čl. 13 písm. e) jednacího řádu Nejvyššího soudu podal trestnímu kolegiu Nejvyššího soudu návrh, aby podle § 14 odst. 3 zákona o soudech a soudcích a čl. 12 odst. 1 písm. c) jednacího řádu Nejvyššího soudu zaujalo stanovisko k řešení otázky, zda a v jakém rozsahu je v trestním řízení jako důkaz (důkazní prostředek) použitelné trestní oznámení učiněné ústně do protokolu, písemnou formou nebo jiným způsobem předpokládaným v ustanovení § 59 odst. 1 tr. ř.

2. Tento návrh učinil předseda trestního kolegia Nejvyššího soudu na základě podnětu nejvyššího státního zástupce ze dne 21. 11. 2018, č. j. 1 SL 745/2017-25, podaného předsedovi Nejvyššího soudu. Nejvyšší státní zástupce v něm upozorňuje na nejednotnou rozhodovací praxi soudů, spočívající v jejich rozdílném přístupu k otázce, jakou povahu má protokol o trestním oznámení a zda je přípustné provedení důkazu takovým protokolem v řízení před soudem. Některé soudy totiž nepovažují protokol o trestním oznámení za důkaz, zatímco jiné soudy mu přiznávají důkazní hodnotu. Obdobná situace je též ohledně provádění důkazu písemným trestním oznámením.

3. Jak dále nejvyšší státní zástupce připomněl, ustanovení § 59 odst. 1 tr. ř. připouští, aby trestní oznámení, jako každé jiné podání, bylo učiněno písemně, ústně do protokolu, v elektronické podobě, telegraficky, telefaxem nebo dálnopisem. Protože jde o různou formu téhož, měl by být přístup soudů k písemným trestním oznámením shodný jako přístup k oznámením zachyceným do protokolu. Trestní oznámení je úkon podle trestního řádu činěný před zahájením trestního stíhání (viz § 158 odst. 1, 2 tr. ř.), který je podkladem pro konání trestního řízení. Skutečnosti tvrzené v trestním oznámení (obsah trestního oznámení) je potřebné dokazovat postupy stanovenými trestním řádem.

4. S ohledem na upozornění na nejednotnou praxi soudů požádalo Nejvyšší státní zastupitelství v souladu s ustanovením § 12h odst. 1 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, o součinnost nižší státní zastupitelství, zejména pak o sdělení aktuální aplikační praxe a zaslání jednotlivých rozhodnutí soudů, která případně dokládají tuto rozdílnou praxi. Byl zajištěn reprezentativní vzorek rozhodnutí, která potvrzují nejednotnou praxi jednotlivých soudů při posuzování použitelnosti trestních oznámení v procesu dokazování. Praxe se zpravidla liší mezi jednotlivými soudy, shledány však byly i případy, kdy se praxe liší mezi jednotlivými senáty jednoho a téhož soudu (Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Ústí nad Labem, soudy v působnosti Krajského soudu v Českých Budějovicích, Okresní soud v Olomouci). Ve věci však nebylo dohledáno větší množství rozhodnutí, která by se výslovně zabývala problematikou použitelnosti trestního oznámení, neboť část praxe důsledně vychází z rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 5. 1993, sp. zn. 6 Tz 46/93, publikovaného pod č. 46/1993 Sb. rozh. tr. Rozsudky, které by se blíže zabývaly otázkou (ne)použitelnosti trestního oznámení k důkazu, je obtížné opatřit, neboť státní zástupci nenavrhují k důkazu prostředky, o nichž předem vědí, že je soud nepřipustí, a pokud soudy takový důkaz připouštějí, neodůvodňují ve svých rozsudcích, proč tak učinily.

5. Pokud jde o rozhodnutí odmítající užití trestního oznámení (protokol o trestním oznámení i písemné trestní oznámení) jako důkaz, nejvyšší státní zástupce upozornil především na již zmíněný rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 5. 1993, sp. zn. 6 Tz 46/93, uveřejněný pod č. 46/1993 Sb. rozh. tr., v němž uvedený soud dovedl, že: „Oznámení o trestném činu podle § 158 odst. 1, 2 tr.

ř. není důkazem v trestním řízení, a orgány činné v tomto řízení z něj tedy nemohou vycházet při zjišťování skutečného stavu věci. Pokud je oznamovatel po zahájení trestního stíhání vyslýchán jako svědek, musí být proto vyslechnut i k těm skutečnostem, které uváděl již v oznámení o trestném činu, jinak je dokazování neúplné.“

6. Otázka použitelnosti protokolu o trestním oznámení nebyla judikaturou vyšších soudů delší dobu řešena. Až v usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 16. 2. 2016, sp. zn. 6 To 3/2016, tento soud označil protokol o trestním oznámení za důkazně zcela nepoužitelný, neboť „nenaplnuje charakteristiky úředního záznamu o podání vysvětlení“.

7. Z předložených vyjádření státních zastupitelství vyplynulo, že v trestních věcech vyřizovaných v tzv. prvostupňové agendě dozoroví státní zástupci v seznamu důkazů nenavrhují přečtení protokolu o trestním oznámení jako důkaz, nicméně v některých trestních věcech soudy při provádění důkazů ze spisového materiálu z protokolu o trestním oznámení konstatují k důkazu postupem podle § 213 odst. 1 tr. ř. toliko datum a čas, kdy bylo dané trestní oznámení podáno, resp. sepsáno, kým a kde, nikoli však skutečnosti v něm tvrzené.

8. Nejvyšší státní zástupce dále konstatoval, že pokud jsou k podaným trestním oznámením připojovány relevantní listinné přílohy (např. u trestních oznámení správců daně), tyto soud bez dalšího návrhu provede jako důkaz v souladu s ustanovením § 213 tr. ř. (jde např. o usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 14. 9. 2015, sp. zn. 8 To 50/2015, v němž se uvádí, že trestní oznámení není důkaz, ale všechny přílohy poskytnuté oznamovatelem slouží jako důkazy podle § 89 odst. 2 tr. ř.). Praxe soudů, které nepřipouští protokol o trestním oznámení a ani písemné trestní oznámení jako důkaz, avšak jejich přílohy provádí jako listinné důkazy podle § 213 tr. ř., byla zjištěna též například u Okresního soudu v Prachaticích, Okresního soudu ve Strakonici, Okresního soudu v České Lípě, Okresního soudu v Děčíně, Okresního soudu v Liberci, Okresního soudu v Litoměřicích, Okresního soudu v Mostě, Krajského soudu v Brně, Okresního soudu Brno-venkov, Okresního soudu v Břeclavi, Okresního soudu v Jihlavě, Okresního soudu v Prostějově, Okresního soudu ve Zlíně, Okresního soudu v Karvině, Okresního soudu v Šumperku a Okresního soudu ve Vsetíně.

9. Některé soudy výjimečně připouští provedení důkazu protokolem o trestním oznámení, avšak pouze ve vztahu k tomu, kdy bylo podání učiněno: jde např. o Okresní soud v Chebu, Okresní soud v Blansku, Okresní soud v Kroměříži, Okresní soud ve Vyškově, Okresní soud ve Žďáru nad Sázavou, Městský soud v Brně, Okresní soud v Novém Jičíně a Okresní soud v Ostravě.

10. Pokud jde o rozhodnutí připouštějící užití trestního oznámení (protokol o trestním oznámení i písemné trestní oznámení) jako důkazu, uvedl nejvyšší státní zástupce, že byla zaznamenána praxe, kdy někteří soudci akceptují protokol o trestním oznámení jako důkaz a opírají se o něj ve svých skutkových zjištěních. V takovém případě postupují podle § 213 odst. 1 tr. ř., ale na návrh kterékoli strany je tento protokol přečten ve smyslu § 213 odst. 2 tr. ř., tj. je konstatován jeho obsah a skutečnosti tvrzené v trestním oznámení (např. Krajský soud v Českých Budějovicích, Okresní soud v Písku, Okresní soud v Českých Budějovicích, Okresní soud v Chomutově, Okresní soud v Hodoníně, Okresní soud v Třebíči, Okresní soud v Uherském Hradišti, Okresní soud ve Znojmě, Okresní soud ve Frýdku-Místku, někteří soudci Okresního soudu v Olomouci).

11. Byla však zaznamenána i ojedinělá praxe, že protokol o trestním oznámení je v řízení před soudem přečten podle § 211 odst. 6 tr. ř. (např. Okresní soud v Teplicích, Okresní soud v Pelhřimově, Okresní soud v Jindřichově Hradci, Městský soud v Praze; podklady, které by tuto praxi výslovně dokládaly, však nebyly předloženy).

12. V rámci vyjádření nižších státních zastupitelství také zaznělo, že některý soudci hodnotí písemná trestní oznámení jako listinný důkaz a nakládají s nimi v souladu s ustanovením § 213 tr. ř., ač

trestnímu oznámení učiněnému do protokolu nepřisuzují takovou důkazní hodnotu. Zpravidla jde o písemná trestní oznámení podaná jiným orgánem veřejné moci, zdravotní pojišťovnou, bankou apod. (např. Krajský soud v Českých Budějovicích, Okresní soud v Písku, Okresní soud v Českých Budějovicích, Okresní soud v Pelhřimově, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře, Okresní soud v Táboře, Okresní soud v Českém Krumlově, Městský soud v Praze, Okresní soud v Chebu, Okresní soud Plzeň-jih, Okresní soud v Tachově, Okresní soud v Jeseníku, Okresní soud v Opavě a Okresní soud v Přerově).

13. Nejvyšší státní zástupce dále poukázal na podklady, z nichž je patrné, že soud posoudil obsah trestního oznámení (protokol o něm nebo písemné trestní oznámení) jako důkaz. Jako příklad uvedl usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 30. 12. 2015, sp. zn. 9 To 601/2015, rozsudek Krajského soudu České Budějovice – pobočky v Táboře ze dne 29. 11. 2016, sp. zn. 18 T 10/2016, rozsudek Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou ze dne 10. 4. 2017, sp. zn. 2 T 40/2017, rozsudek Okresního soudu v Hodoníně ze dne 14. 6. 2006, sp. zn. 1 T 208/2006, nebo protokol o hlavním líčení ze dne 21. 11. 2012 v trestní věci vedené u Krajského soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. 56 T 3/2011.

14. Nejvyšší státní zástupce zdůraznil, že skutečnosti tvrzené v trestním oznámení (obsah trestního oznámení) je potřebné dokazovat postupy stanovenými trestním řádem. Trestní oznámení, ať už v jakékoliv formě (protokol o trestním oznámení nebo písemné trestní oznámení), nelze zcela vyloučit jako důkazní prostředek v trestním řízení. Trestní oznámení může sloužit jako důkazní prostředek, zejména pokud trestním oznámením byl spáchán trestný čin (např. trestné činy křivého obvinění podle § 345 tr. zákoníku či pomluvy podle § 184 tr. zákoníku). Není také vyloučeno, aby jako důkaz (důkazní prostředek) sloužily i listiny a věci, které byly opatřeny ještě před zahájením trestního stíhání, resp. trestního řízení. Tak tomu je zejména v případě písemných trestních oznámení správců daně o daňových trestných činech, jejichž přílohami jsou daňová přiznání, kterými měl být spáchán trestný čin, související listiny, především zprávy či protokoly o daňových kontrolách (k tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 1999, sp. zn. 8 Tz 110/99). Z uvedeného vyplývá, že jsou-li k trestnímu oznámení předloženy jako přílohy důležité listinné materiály, pak tyto listiny nejsou znovu vyžadovány, ale jsou v řízení před soudem navrhovány jako důkaz k přečtení podle § 213 tr. ř. Ve vztahu k protokolu o trestním oznámení lze uvést, že pokud by jej bylo možno předkládat v rámci dokazování k nahlédnutí nebo číst jako listinu podle § 213 tr. ř., fakticky by důkaznímu prostředku v podobě protokolu o trestním oznámení byl přiznán silnější význam, než jaký má protokol o výslechu svědka či úřední záznam o podaném vysvětlení, neboť listinné důkazy lze v hlavním líčení předkládat k nahlédnutí či číst bez ohledu na vůli stran. Ze všech shora zmíněných skutečností nejvyšší státní zástupce dovedl nejednotnou praxi soudů spočívající v rozdílném přístupu nejen k protokolu o trestním oznámení jako formě zachycení ústně podávaného trestního oznámení u konkrétního orgánu činného v trestním řízení, ale též k písemně podanému trestnímu oznámení.

15. Závěrem nejvyšší státní zástupce pro úplnost upozornil, že v praxi se lze setkat s případy užití protokolu o trestním oznámení policejním orgánem i v procesní situaci, kdy již nepochybně došlo k zahájení úkonů trestního řízení. Je tomu tak zejména tehdy, když policejní orgán před vlastním sepsáním protokolu o trestním oznámení provedl neodkladný úkon ve smyslu § 158 odst. 3 věty třetí tr. ř., např. ohledání místa činu. Fakticky tedy již jsou úkony trestního řízení zahájeny, proto by policejní orgán měl při výsleších osob nadále postupovat buď podle § 158 odst. 6 tr. ř., anebo podle § 158 odst. 9 tr. ř., ale nikoli tak, že sepiše protokol o trestním oznámení.

16. Trestní kolegium Nejvyššího soudu si před zaujetím stanoviska vyžádalo podle § 21 odst. 3 zákona o soudech a soudcích vyjádření od Ministerstva spravedlnosti České republiky, Ministerstva vnitra České republiky, Nejvyššího státního zastupitelství, předsedů vrchních a krajských soudů, právnických fakult univerzit v Praze, v Brně, v Plzni a v Olomouci, Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, Ústavu státu a práva Akademie věd České republiky, České advokátní komory a veřejného ochránce práv.

17. Z oslovených připomínkových míst se k návrhu stanoviska vyjádřily Nejvyšší státní zastupitelství, Krajský soud v Hradci Králové a Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Krajský soud v Hradci Králové, jakož i Institut pro kriminologii a sociální prevenci souhlasily s návrhem stanoviska, který jim byl zaslán. Nejvyšší státní zastupitelství také v zásadě vyjádřilo souhlas s návrhem stanoviska. Jeho připomínky směřovaly vůči některým bodům odůvodnění, které podle jeho mínění řešily obdobný problém, a včlenění textu jednoho bodu do dalšího by přispělo ke gradaci textu odůvodnění od obecného ke zvláštnímu. Významnější připomínka Nejvyššího státního zastupitelství se týkala úpravy textu druhého odstavce právní věty pod bodem II. návrhu stanoviska a směřovala k vypuštění poslední věty ve znění: „Je-li v takové situaci i přesto sepsán protokol o trestním oznámení, je namísto na tento úkon porizený již v rámci probíhajícího trestního řízení z hlediska jeho obsahu pohlížet materiálně, tedy jako na úřední záznam o podání vysvětlení.“ Současně byl učiněn návrh, aby z jednoho bodu odůvodnění byla vypuštěna pasáž, v níž se relativizuje rozdíl mezi protokolem o trestním oznámení a úředním záznamem o podání vysvětlení, a to v situaci, kdy je protokol o trestním oznámení sepsán po zahájení úkonů trestního řízení. Podle názoru Nejvyššího státního zastupitelství mezi protokolem o trestním oznámení a úředním záznamem o podání vysvětlení je nezanedbatelný rozdíl, který není jen formální a který neumožňuje ztotožňovat tyto instituty ani v situaci, kdy je protokol o trestním oznámení sepsán po zahájení úkonů trestního řízení. Tento rozdíl spočívá v poučení. Osoba podávající vysvětlení v trestním řízení, s výjimkou podezřelého, vypovídá pod sankcí za spáchání přestupku křivého vysvětlení [viz § 6 zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (dále „zákon č. 251/2016 Sb.“); dříve šlo o ustanovení § 47a zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (dále „zákon č. 200/1990 Sb.“)], osoba podávající trestní oznámení do protokolu nikoli. Skutkovou podstatu přestupku křivého vysvětlení nelze analogicky použít též na osobu podávající trestní oznámení do protokolu (viz dikci ustanovení § 6 zákona č. 251/2016 Sb., dříve § 47a zákona č. 200/1990 Sb., kde je zmínka o osobě podávající vysvětlení před orgánem činným v trestním řízení o trestném činu spáchaném jiným), neboť pojem „podání vysvětlení“ má v trestním řádu jasně definovaný význam a zásada nullum crimen sine lege nepochybně platí i v přestupkovém právu. Materiálním pohledem, který klade trestní oznámení sepsané po zahájení úkonů trestního řízení na roveň úředního záznamu o podání vysvětlení, nelze odůvodnit rozšíření skutkové podstaty přestupku křivého vysvětlení.

18. Poté, po zvážení vyjádření výše uvedených připomínkových míst, přihlížejce zejména k připomínce Nejvyššího státního zastupitelství, jež byly shledány relevantními, zaujalo trestní kolegium Nejvyššího soudu shora uvedené stanovisko.

19. Zákonná úprava institutu trestního oznámení je obsažena v ustanoveních § 59 a § 158 odst. 1, 2 tr. ř.; právní úprava dokazování v trestním řízení v ustanoveních § 89 a násl. tr. ř. Postup před zahájením trestního stíhání je upraven v ustanoveních § 158 a násl. tr. ř. a dokazování v hlavním líčení v ustanoveních § 207 a násl. tr. ř.

20. S ohledem na obsah citovaných zákonných ustanovení je podle názoru trestního kolegia Nejvyššího soudu zřejmé, že oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, učiněné podle § 158 odst. 1, 2 tr. ř., nelze považovat za důkazní pramen vypovídající o skutkových okolnostech oznamovaného jednání ve smyslu § 89 odst. 2 tr. ř., a to bez ohledu na charakter osoby, která činí takové oznámení. Toto trestní oznámení totiž představuje úkon realizovaný ještě před zahájením samotného trestního řízení, přičemž je samo o sobě podnětem (podkladem) pro zahájení úkonů trestního řízení v konkrétní věci. V opačném případě by byl důkaznímu prostředku v podobě protokolu o trestním oznámení, jestliže by jej bylo možné provádět jako listinný důkaz mimo jiné i k jeho vlastnímu obsahu, přiznán (z hlediska způsobu provedení) silnější význam než protokolu o výslechu svědka nebo úřednímu záznamu o podání vysvětlení, neboť listinné důkazy lze v rámci hlavního líčení či veřejného zasedání předkládat stranám k nahlédnutí, popřípadě přečíst, a to bez ohledu na vůli stran, tedy i bez jejich souhlasu ve vztahu k provedení

důkazu listinou, zatímco provedení důkazu protokolem o výsledku svědka, stejně jako úředním záznamem o podání vysvětlení, je v zásadě závislé na vůli, resp. na výslovném souhlasu procesních stran (státního zástupce a obžalovaného).

21. Orgány činné v trestním řízení proto nemohou při objasňování skutkového stavu věci vycházet z obsahu přijatého oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin (§ 158 odst. 1, 2 tr. ř.), nýbrž skutečnosti tvrzené v trestním oznámení je třeba po zahájení trestního řízení dokazovat postupy stanovenými trestním řádem. V rámci prověřování tak přichází v úvahu u osoby oznamovatele podání vysvětlení ke skutečnostem tvořícím obsah jeho oznámení postupem podle § 158 odst. 3, 5 tr. ř., případně její výsledek podle § 158 odst. 9 tr. ř. V dalších fázích trestního řízení je pak nutné dokazování postupy stanovenými v hlavě páté trestního řádu, zejména výsledkem oznamovatele v postavení svědka za podmínek § 97 a násl. tr. ř. V tomto ohledu se tedy Nejvyšší soud ztotožnil s právním názorem Vrchního soudu v Praze vyjádřeným v jeho rozsudku ze dne 14. 5. 1993, sp. zn. 6 Tz 46/93, který byl uveřejněn pod č. 46/1993 Sb. rozh. tr. s právní větou: „Oznámení o trestném činu podle § 158 odst. 1 tr. ř. není důkazem v trestním řízení, a orgány činné v tomto řízení z něj tedy nemohou vycházet při zjišťování skutečného stavu věci. Pokud je oznamovatel po zahájení trestního stíhání vyslýchán jako svědek, musí být proto vyslechnut i k těm skutečnostem, které uváděl již v oznámení o trestném činu, jinak je dokazování neúplné.“

22. Uvedený právní závěr koresponduje i s judikaturou Ústavního soudu zabývající se otázkou důkazní hodnoty trestního oznámení. Zde je nutno zmínit především nálezy Ústavního soudu ze dne 3. 11. 2004, sp. zn. II. ÚS 268/03, v jehož odůvodnění se uvádí následující: „Za hodnotu důkazu je nutné podle teorie trestního práva procesního považovat i jeho zákonnost. Mezi kritéria zákonnosti je přitom namísto řadit i hledisko, zda byl důkaz opatřen a proveden v tom procesním stadiu, v němž je příslušný procesní subjekt podle zákona oprávněn opatřovat a provádět důkazy v procesním smyslu, a hledisko, zda byl důkaz opatřen a proveden způsobem, který stanoví, popřípadě připouští zákon (srov. REPÍK, B. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. Bulletin advokacie, 1982, s. 125 a 126; MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 408). Trestní oznámení je pořízeno v procesním stadiu, které slouží k vypátrání podkladů pro věc závažných, vedoucích ke zjištění, které důkazy budou provedeny v dalších fázích trestního řízení (obdobně úřední záznam o podaném vysvětlení podle § 158 odst. 3 a 4 tr. ř.). Trestní oznámení tedy není možné považovat za pramen důkazu vypovídající o skutkových okolnostech oznamovaného skutku. K otázce využitelnosti trestního oznámení jako důkazu v uvedeném smyslu se shodně staví ustálená soudní judikatura, pokud jde o oznámení trestné činnosti údajného pachatele poškozeným. Obsah oznámení o trestném činu podle § 158 odst. 1 tr. ř. jako důkaz v řízení o oznamovaném skutku nepřipouští (srov. ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. Trestní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 435; shodně 4. vydání. I. díl. Praha: C. H. Beck, 2002, s. 578).“ Závěr, že záznam o podaném trestním oznámení je procesně nepoužitelný důkaz (s odkazem na již zmíněný nálezy Ústavního soudu ze dne 3. 11. 2004, sp. zn. II. ÚS 268/03), lze nalézt také v odůvodnění usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 2. 2019, sp. zn. II. ÚS 3138/17. Výše uvedené úvahy vztahující se k důkazní povaze trestního oznámení nekolidují ani se závěry obsaženými např. v nálezech Ústavního soudu ze dne 7. 6. 2016, sp. zn. III. ÚS 905/13, či ze dne 23. 5. 2007, sp. zn. II. ÚS 615/06.

23. Nepoužitelnost oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, jež bylo učiněno postupem podle § 158 odst. 1, 2 tr. ř., však nelze chápat absolutně, neboť po zahájení trestního stíhání je možno při objasňování skutkového stavu věci vycházet z okolností, za kterých bylo trestní oznámení učiněno, tedy zejména z údajů o čase a místě jeho podání, dále o osobě, která jej učinila, či o tom, v jaké věci se tak stalo (tedy pro jaký skutek zakládající podezření ze spáchání trestného činu bylo oznámení podáno). Nelze pominout ani informace o orgánu, u kterého bylo trestní oznámení sepsáno či jemuž bylo podáno, včetně osoby, která je za daný subjekt sepsala.

Trestní oznámení tak může být důkazním prostředkem vedoucím ke zjištění či ověření poznatků o předmětu důkazu, tj. v tomto smyslu důkazem, pouze výjimečně, a to jen ohledně informací časového, místního a personálního charakteru, jež se vztahují k samotným okolnostem, za nichž bylo takové oznámení podáno podle § 158 odst. 1, 2 tr. ř. za užití § 59 odst. 1 tr. ř. Informace o okolnostech, za kterých bylo trestní oznámení v konkrétní věci podáno, mohou být přínosné a důkazně významné např. při posouzení pohnutek, jež vedly oznamovatele k takovému podání, jeho vztahu k orgánu činnému v trestním řízení, u něhož bylo oznámení sepsáno, či k osobě obviněného apod.

24. Zcela odlišnou důkazní hodnotu je však třeba přiznat oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, v trestním řízení vedeném pro trestný čin spáchaný prostřednictvím právě tohoto podaného oznámení, tedy např. pro trestný čin křivého obvinění podle § 345 tr. zákoníku, neboť v takovém případě může být trestní oznámení důkazním prostředkem (důkazem) i z hlediska jeho vlastního obsahu, nejen stran okolností, za nichž bylo podáno. Za situace, kdy oznamovatel o jiné osobě v rámci ústně či písemně podaného trestního oznámení (§ 59 odst. 1, 2, 4 tr. ř.) nepravdivě tvrdí, že se dopustila jednání, které naplňuje skutkovou podstatu trestného činu, představuje podané trestní oznámení přímý důkazní prostředek (důkaz) ve smyslu § 89 odst. 2 tr. ř. vedoucí ke zjištění poznatků o jednání osoby oznamovatele z hlediska prokázání naplnění zákonných znaků skutkové podstaty trestného činu křivého obvinění podle § 345 tr. zákoníku.

25. Ohledně způsobu provedení trestního oznámení jako důkazu v procesu dokazování v řízení před soudem Nejvyšší soud konstatuje, že je třeba vždy, tedy bez ohledu na formu, jíž bylo učiněno toto oznámení ve smyslu § 59 odst. 1 tr. ř., postupovat podle § 213 tr. ř. Soud tedy předloží takové oznámení podle § 213 odst. 1 tr. ř. stranám, popřípadě dalším subjektům zúčastněným na řízení (tj. svědkům a znalcům) k nahlédnutí, aniž by bylo třeba danou listinu při hlavním líčení či veřejném zasedání vždy přečíst. Ostatně stranám, které měly nejpozději při skončení vyšetřování podle § 166 odst. 1 tr. ř. možnost prostudovat příslušný spisový materiál, jehož je trestní oznámení součástí, je obsah tohoto oznámení zpravidla znám. Jestliže však kterákoli z procesních stran (§ 12 odst. 6 tr. ř.) přítomných hlavnímu líčení či veřejnému zasedání navrhne přečtení listiny obsahující ústně či písemně podané trestní oznámení, je soud povinen při tomto jednání přečíst takovou listinu. S ohledem na důkazní využitelnost trestního oznámení je ovšem soud povinen učinit tak pouze v rozsahu okolností, za nichž bylo oznámení podáno, tedy toliko v rozsahu údajů o tom, kdy, kde, kdo, s kým a ohledně čeho sepsal dané oznámení, nikoli ohledně vlastního obsahu tohoto oznámení, nejde-li o výjimečný případ v podobě trestního stíhání vedeného pro trestný čin spáchaný podáním tohoto trestního oznámení.

26. Při provádění důkazu trestním oznámením podaným ústně do protokolu, který sepsal policejní orgán nebo státní zástupce podle § 158 odst. 2 tr. ř. ve spojení s § 59 odst. 2 tr. ř., nelze v hlavním líčení nebo veřejném zasedání postupovat podle § 211 odst. 1 nebo odst. 6 tr. ř., a to ani s odkazem na pravidla analogického užití těchto ustanovení. Záznam (protokol) o trestním oznámení sepsaný před zahájením trestního řízení totiž nesplňuje náležitosti nejen úředního záznamu o podání vysvětlení ve smyslu § 158 odst. 3, 6 tr. ř., který jediný lze podle zákonné dikce ustanovení § 211 odst. 6 tr. ř. přečíst v hlavním líčení (veřejném zasedání) se souhlasem státního zástupce a obžalovaného, ale ani náležitosti protokolu o výslechu svědka ve smyslu § 158 odst. 9 tr. ř., na který lze uplatnit pravidla obsažená v ustanoveních § 211 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. b), c) tr. ř.

27. Je-li trestní oznámení přijímáno až poté, co v dané věci již byly fakticky zahájeny úkony trestního řízení (§ 158 odst. 3 tr. ř.), např. jestliže již policejní orgán před vlastním sepsáním protokolu o trestním oznámení provedl neodkladný úkon ve smyslu § 158 odst. 3 věty třetí tr. ř. (např. ohledání místa činu), je třeba při výslechu osob, včetně oznamovatele, postupovat podle § 158 odst. 6 tr. ř. a sepsat s oznamovatelem úřední záznam o podání vysvětlení, popřípadě s ním za podmínek § 158 odst. 9 tr. ř. sepsat protokol o výslechu svědka, nikoli postupovat podle § 158 odst. 2 tr. ř.

28. Na rozdíl od výše definované omezené důkazní využitelnosti samotného oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, lze jeho relevantními přílohami v podobě listin či věcných důkazů, jestliže je oznamovatel připojil k podanému trestnímu oznámení, v následně zahájeném trestním řízení provést důkaz ve smyslu § 89 odst. 2 tr. ř. ve spojení s § 213 tr. ř. O takový případ půjde nejčastěji u trestních oznámení, která podávají správci daně a jejichž přílohou jsou zpravidla daňová přiznání a související listiny, zejména zprávy či protokoly o daňových kontrolách apod. Plné důkazní využitelnosti těchto listin, popřípadě věcí, jsou-li pro trestní řízení důležité a oznamovatel je získal zákonným způsobem, nebrání okolnost, že policejní orgán nebo státní zástupce je opatřil ještě před zahájením trestního řízení postupem podle § 158 odst. 2 tr. ř., neboť na jejich obstarání až po zahájení přípravného řízení postupem podle § 158 odst. 3 písm. c) tr. ř. nejsou kladeny žádné specifické požadavky (na rozdíl od sepisování úředních záznamů o podání vysvětlení či protokolů ve smyslu § 158 odst. 2 a § 158 odst. 3, 6 tr. ř., popřípadě podle § 158 odst. 9 tr. ř.). V tomto ohledu nemá Nejvyšší soud žádný rozumný důvod odchýlit se od právního závěru již vyjádřeného v jeho rozsudku ze dne 2. 9. 1999, sp. zn. 8 Tz 110/99.

29. Z důvodů podrobně vyložených výše dospělo trestní kolegium Nejvyššího soudu ohledně otázky, zda a v jakém rozsahu je k důkazu použitelné oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, k právním závěrům, které byly vyjádřeny v právních větách tohoto stanoviska. Tím byl zároveň upřesněn právní názor obsažený v dřívější judikatuře.